

Jak je to jinde ve světě

Akutní problémy kanadského zdravotnictví

DUŠAN SOUDEK

Kanaďané pokládají za své právo mít neziskové univerzální zdravotnictví ve formě národního pojištění MEDICARE. Před třemi léty jsem shrnul některé problémy, částečně shodné i pro státy s univerzálním zdravotnictvím: stárnoucí populace, dražší vybavení. Ovšem od té doby se vynořilo více problémů, které bych nyní mohl shrnout. Návrhem na reformu zdravotnictví byl pověřen bývalý premiér Saskatchewanu Romanow a jeho komise; návrh byl publikován loni. Zdejší zdravotnictví je založeno na praktickém lékaři (family physician), který zná své pacienty a případně je distribuje k specialistům. Praktiků je však akutní nedostatek, někteří odešli do USA a je o ně tahanice mezi provinciemi a městy. Teď jsou přijímáni i absolventi cizích univerzit (23%), což bylo dříve nevíтанé. Nyní je i akutní nedostatek ošetřovatelů a techniků obsluhujících přístroje. Dlouhodobé řešení je ve snaze přenést více povinností na zdravotníky, školit víc lékařů zde a přijímat i cizí absolventy. Zde je 2,1/1000 (poměr lékařů/obyvatel). Každý sedmý Kanaďan (4,3 mil.) nemá dnes svého praktika, protože praktikové nepřijímají nové pacienty. V případě potřeby musí se lidé obrátit buď na pohotovost v nemocnici, nebo volat číslo 911, jiná možnost je užít novinky „walk-in-clinic“. Tam má skupina lékařů rozděleny služby po 24 hod. Specialisté většinou nepřijímají nedoporučené pacienty. Existuje velmi dlouhé čekání na elektivní chirurgické operace. Tato nouzová řešení mají přirozeně nevýhody: hodiny čekání na pohotovosti (jsou i případy, že pacient zemřel během šestihodinového čekání), nemají tam předchozí historii pacienta, takže dochází k opěťovaným vyšetřením a duplikaci léků. Pokud některý praktik přijímá nové pacienty, pak přednostně odmítá pacienty vyžadující vysokou péči, tj. staré, chronické a těžké. My zde naštěstí máme svého prakti-

ka; odcházející nás „předal“ nástupci. Já mám vynikajícího kardiologa původem z Tichomořských ostrovů – vidí mě jednou za rok.

Kanadský lékař na bázi „free-for-service“ měl roku 2001 příjem průměrně 219000 dolarů, praktik 188000 dolarů, specialista 256000 dolarů, nejvyšší plat měli urologové a oftalmologové. Z příjmu si lékař platí zařízení, nájem, pomocné síly (=asi 1/3 příjmu), zůstane tedy mu zůstane 120-185000 dolarů. Jsou tu však i jiné faktory: časově omezená práce, „block funding“ = fixní obnos za skupinu pacientů, bonus za práci na venkově, „capitation“ = maximum vyšetřovaných pacientů; za větší počet se plat snižuje; někdo pracuje i za fixní mzdu („salaried“).

Recept platný v Ontariu musí mít podpis ontarijského lékaře. V Kanadě jsou léky levnější než v USA, protože tu lze legálně prodávat identické léky vyrobené mimo monopol výrobce, pod jiným jménem; např. acetylsalicylová kyselina je mnohem levnější než Aspirin Bayer. Proto zvláště penzistům z USA se vyplácí odejet do Kanady pro léky, zvláště při výhodném kurzu měny; existují prý celé autobusové výpravy penzistů. Léky na recept vyžadují i podpis zdejšího lékaře. Pojištění kanadských lékařů proti žalobám za chybné léčení se nevztahuje na případné žaloby v USA, proto lékařské organizace varují před takovými podpisy bez vyšetření pacienta.

Kromě SARS se v Kanadě objevil WNV (West Nile Virus). Z Afriky, kde byl objeven roku 1937, dostal se na americký kontinent buďto ptákem zaneseným větrem, nebo v zásluce klecových ptáků. Je to nemoc ptáků, hlavně vran a špačků, ale také koní, přenašena komáry. Lidé po bodnutí infikovaným komárem projevují příznaky chřipky většinou však nemoc přechodí bez závažných příznaků. Úmrtnost, především u starých a zeslabených lidí je jako u SARS 5 %. Mrtvé vrány a jiní ptáci byli nalezeni i v okolí Kingstonu, takže pro tuto oblast je nutno počítat v letošní letní sezoně s přítomností WNV. Ochrana lidí je chránit se pokud možno před komáry a jejich bodnutími. Loni bylo infikováno v Kanadě asi 1000 lidí, letos se očekává daleko více případů.

Zdravotnictví Kanady postižené už dřívějšími nedostatky – ještě navíc snížením výdajů na zdravotnictví v Ontariu současnou konzervativní provinciální vládou – by

se jen obtížně mohlo vyrovnávat s jednou, neřku-li dvěma epidemiemi, o kterých se zmiňují.

Dojmy z Istanbulu

VRATISLAV KADLEC

Istanbul je v mnohém ohledu zvláštní město. Už ta jeho poloha. Je to jediné město na světě, které se rozkládá na dvou kontinentech – evropském a asijském. Rozděleno Bosporským průlivem leží zároveň na spojnicí tří moří: Středozemního, Marmarského a Černého. A pak je tu ještě jeho bohatá a pestrá historie spojená s jeho různými jmény.

Někdy v 7. stol. př. n. l. založili peloponežští Řekové na břehu Bosporu osadu pro obchod obilím z oblasti Černého moře zvanou Byzantion. Obchod vzkvétal a Byzantion (Byzanc) se stala významným střediskem východní části Římské říše; později jí dala dokonce své jméno a po rozdělení Římské říše se stala hlavním městem této její východní části. Když pak císař Konstantin r. 324 n.l. znovu říši sjednotil, přejmenoval Byzanc na Nova Roma (Nový Řím) a udělal z ní hlavní město. Po jeho smrti byla pak Nova Roma na jeho počest přejmenována na Konstantinopol. V následujícím tisíciletí plným nepokojů a vpádů Peršanů, Avarů, Arabů, Bulharů, Křičáků a nakonec Turků bylo město několikrát zpusťeno, znovu vybudováno a fungovalo jako hlavní město příslušné etnie. U Slovanů a speciálně v češtině se pro toto město ujal název Cařihrad (odvozeno zřejmě od „císařovo“ nebo „císařské sídlo“). Konečně v r. 1453 Mohamed II. Konstantinopol dobyl a udělal z něj hlavní město Osmánské říše pod názvem Istanbul (utvořeno zřejmě z řeckého „eis ten polin“ vysloveného turecky jako „is tin bolin“, což znamená asi tolik jako „k městu“ nebo „do města“). Istanbul pak zůstal hlavním městem Turecka až do r. 1923, kdy Kemal paša (první turecký prezident, zvaný také Atatürk – „otec Turků“) udělal z politických důvodů hlavním městem Ankaru. Istanbul

však zůstal dodnes největším městem Turecka (9 mil. obyv.), a jak Turci říkají, také jeho „tajným“ hlavním městem. Vraťme se však zase do současnosti.

Když se blížíte k Istanbulu po moři, voní se před vámi panorama města ovládaného mešitami (kostely) s kupolemi a štíhlými minarety (věžemi). Údajně je těch mešit v Istanbulu přes 3000 a jsou jedním z důvodů, proč se říká, že Istanbul je „bránou k orientu“. Vzhledem k významnému postavení, které náboženství v politickém životě Turecka dodnes má, byly nám při prohlídce města jako první prezentovány právě ony mešity. Aniž bych se chtěl dotýkat náboženského citění Turků nebo islamistů vůbec, co se týká mešit, musím říct, že když jste viděli jednu, viděli jste všechny. Je to dáno tím, že mohamedánské náboženství nezná žádné svate, žádné anděly a odmítá, ba přímo zakazuje zobrazovat náboženské výjevy a zejména ne boha – Allaha. Proto jsou islámské kostely-mešity až na velikost zvenčí i vevnitř všechny stejné. Uvnitř je to prázdná místnost bez jakýchkoliv ozdob, vyložená koberci. Výjimku tvoří jenom okna opatřená barevnými ornamenty a sem tam jsou na stěnách nebo oknech citáty z koránu (arabským písmem). Zvenčí pak jsou u každé mešity studny nebo vodovody a žláby s tekoucí vodou, protože podle příkázání si každý mohamedán, než vstoupí do mešity, musí umýt tvář a nohy. My, jako cizinci a nevěřící, jsme se nemuseli umývat, zato ale jsme se museli přezout do jakéhosi druhu papučí, anebo chodit v punčochách a ženy musely mít šátky na hlavě. Každá mešita má nejméně jednu věž (minaret), ze které svolává muezín věřící k modlitbě. Dříve tak činili osobně, ale jak jsme se na vlastní oči a uši přesvědčili, jsou dnes na většinu minaretů připevněny ampli-